

Олександр МІХНО,
директор
Педагогічного музею України,
доктор педагогічних наук

В умовах воєнного стану, в час випробувань для нашої країни і нації ми продовжуємо рубрику «Педагогічний календар 2022», присвячену видатним постатям в історії української освіти, науки та культури, вшануванню особистостей, які зробили значний внесок у розвиток педагогічної науки, у становлення державності України.

140 років від дня народження Дмитра Дорошенка (1882–1951), українського історика, літературознавця, педагога

Дмитро Іванович Дорошенко походить зі славетного козацького роду, який дав Україні у XVII ст. двох гетьманів – Михайла та Петра Дорошків, народився 8 квітня 1882 у м. Вільно (тепер Вільнюс, Литва), де здобув класичну гімназичну освіту). У 1901 став студентом Варшавського університету; через півроку його переведено на навчання до Петербурзького університету, а у 1906 Д. Дорошенко переїхав до Києва і продовжив навчання в університеті Святого Володимира. 1909, закінчивши з дипломом I ступеня історико-філо-

Квітень 2022. Постаті

логічний факультет, отримав посаду викладача комерційного училища в Катеринославі.

Другий київський період у житті Д. Дорошенка розпочався у 1913: він отримує посади вчителя у комерційній школі та бібліотекаря Київського архіву. Після активної політичної діяльності 1917–1918 рр., з приходом до влади Директорії, залишив політику і, отримавши призначення на посаду доцента кафедри історії України Кам'янець-Подільського університету, в січні 1919 виїхав з Києва. Згодом через загрозу захоплення міста більшовицькими частинами покидає і Кам'янець-Подільський; опиняється в еміграції.

Після обрання Д. Дорошенка професором Українського Вільного Університету (УВУ) та чеського Карлового університету він разом із дружиною переїхав до Праги. Тут сповна віддався педагогічній та науковій роботі. Паралельно вчений працював в Українському Високому Педагогічному інституті ім. Драгоманова у Празі та у Варшавському університеті.

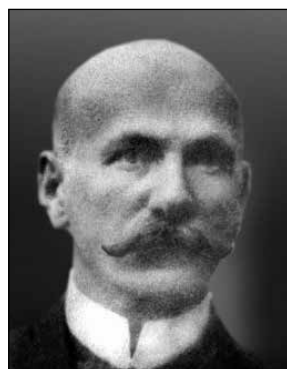
У 1926 переїздить до Берліна і стає директором новоствореного зусиллями П. Скоропадського Українського наукового інституту. Як директор інституту одним зі своїх завдань Дорошенко вважав пропаганду українства у світі. З цією метою співпрацював у різноманітних іноземних енциклопедіях і часописах, публікував статті у провідних фахових журналах, роз'яснюючи, що таке історія України і чим вона відрізняється від історії Росії, пропагуючи визначних українських діячів і українську ідею в цілому. Важливою з цього погляду працею вченого була двотомна «Історія України 1917–1923 років», що вийшла в Ужгороді (1930, 1932).

У 1931 повернувся до Праги, де продовжив педагогічну та наукову діяльність. Тут він пережив важкі роки Другої світової війни. Коли радянські війська підійшли до міста, учений переїздить до американської окупаційної зони – спочатку в Аугсбург, згодом до Берліна та Мюнхена, розуміючи, що його чекає в застінках НКВС. У Німеччині він продовжує працювати як професор УВУ і Православної богословської академії. У 1945 зі створенням в Аугсбурзі Української Вільної Академії наук був обраний

її першим президентом. За цей час видає сотні своїх праць про видатних діячів України, численні спогади. У 1947 Д. Дорошенко приймає запрошення Вінніпезької колеґії св. Андрія і виїздить до Канади, де кілька років викладає історію України. Там він захворів і, відчувавши подих смерті та бажаючи зустріти її ближче до Батьківщини, несподівано для всіх повернувся до Мюнхена, де й помер 19 березня 1951 р.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках» 140 років від дня народження Дмитра Дорошенка відзначається на державному рівні.

170 років від дня народження Романа Заклинського (1852–1931), українського літературознавця, історика й етнографа, педагога

Роман Гнатович Заклинський народився 8 квітня 1853 у с. Маринополі (нині Маріямпіль) Галицького району Івано-Франківської області. Заклинські (батьки, брати, а згодом і діти) були людьми, яких просто неможливо викреслити з української історії: всі вони самовіддано служили Богові і Україні.

Роман Заклинський – багатогранна особистість: український письменник, історик, етнограф, педагог, мемуарист, культурно-просвітницький діяч. Одержавши гімназійну (в Станіславі) й університетську (у Львові) освіту, виступав як публіцист у різних виданнях: «Діло», «Газета шкільна», «Учитель», «Батьківщина», «Зоря», у виданнях «Просвіти» та ін. Порухував тему виховання молоді в дусі українства. Викладав у Львівській та Станіславській учительських семінаріях (1891–1912), був членом-засновником Руського Товариства Педагогічного і співре-

дактором заснованої при цьому ж товаристві 1886 «Бібліотеки для молоді», в якій до 1906 з'явилося 118 випусків, секретарем Головної управи «Рідної школи», бібліотекарем «Просвіти» у Львові.

Разом зі своїм братом Леонідом доклав чимало зусиль для відкриття філії товариства «Просвіти» в Станіславі у 1874. А вже у 1905 він домігся відкриття в цьому місті української гімназії. Видав кілька підручників, зокрема перший підручник з географії українських земель в Австро-Угорщині українською мовою «Географія Русі. Часть перша. Русь галицька, буковинська і угорська з картою Галичини, Буковини і Угорської Русі» (1887), тираж якого становив 2030 примірників.

Автор творів «Про напади татарски» (1885), «Пісні Романа Нечекая», (1886), історичного оповідання «Наше лихоліте» (1892), історико-літературознавчого дослідження «Пояснення одного темного місця в «Слові о полку Ігоревім» (1906). Як літературознавець, був дослідником творчості Юрія Федьковича, автором споминів про нього. Був особисто знайомий з Борисом Грінченком, Осипом Маковеєм, Михайлом Павликом, Іваном Нечум-Левицьким, листувався з Іваном Франком. Від 1912 року жив у с. Крушині на Львівщині.

До скарбниці української культури значний внесок зробили і сини Романа Заклинського – Богдан та Корнело. Також Богдан, Ростислав, Мирон і Володимир як добровольці виборювали незалежність України, згодом опублікували низку нарисів та спогадів про визвольні змагання Українських січових стрільців.

Помер Роман Заклинський 20 березня 1931.

75 років від дня народження Юрія Рудавського (1947–2007), українського педагога, ректора Національного університету «Львівська політехніка», члена-кореспондента НАПН України

Народився Юрій Рудавський у Львові 10 квітня 1947 у сім'ї лікаря. Вищу освіту здобув у Львівському державному університеті ім. І. Франка на фізичному факультеті. У 1970 розпочав наукову роботу у Львівському відділенні Інституту теоретичної фізики АН УРСР під керівництвом академіка НАН України І. Юхновського. У 1977 Рудавський захистив кандидатську дисертацію

«Дослідження моделі Ізінга методом колективних змінних», а в 1986 – докторську «Статистична теорія регулярних і структурно непорядкованих систем у методі функціонального інтегрування» за спеціальністю «Теоретична і математична фізика». У 1987 обраний на посаду професора кафедри вищої математики Львівського політехнічного інституту. У 1991 Юрій Рудавський став першим у незалежній Україні демократично обраним ректором Львівської політехніки, якій віддав двадцять років свого життя.

У 2003 вчений став членом-кореспондентом Академії педагогічних наук України. Був почесним доктором Вроцлавської та Шльонської політехнік.

Професор Юрій Рудавський був висококваліфікованим спеціалістом з теорії фазових переходів і неупорядкованих магнітних систем. У його працях розвинуто ефективний математичний метод функціонального інтегрування квантових і класичних спінових систем. На основі одержаних результатів і висновків сформульовано новий перспективний напрям досліджень – мікроскопічну теорію структурно неупорядкованих магнітних систем, що ґрунтується на методі функціонального інтегрування.

Юрій Рудавський – автор понад 200 наукових праць. У колі його наукових інтересів було також дидактичне забезпечення вивчення математичних дисциплін студентами інженерно-технічних та економічних спеціальностей. За серію робіт «Теорія динамічних властивостей та фазові переходи в рідких магнетиках» одержав премію НАН України.

Помер Юрій Рудавський 21 лютого 2007. Похований на центральній алеї Личаківського цвинтаря поруч із Іваном Франком та Соломією Крушельницькою.

Відтворення семантичного простору нашого спротиву

Закінчення, початок на с. 12

Окремо згадані маріупольський драматичний театр та маріупольський пологовий будинок. Обидва ці поняття означають злочини російських військових проти людяності, а саме авіабомбування будинку з написом-попередженням «діти», де переховувалася велика кількість мешканців Маріуполя з дітьми, і ракетний удар по пологовому будинку, внаслідок якого загинули жінки й діти.

Третій розділ наводить визна-

чення психологічних феноменів та психологічних наслідків війни. Один з них – інформаційна війна, тобто протистояння сторін у вигляді поширення спеціально підготовленої інформації та протидії аналогічному зовнішньому впливу на себе; полягає в маніпулюванні інформацією, яка нібито заслуговує на довіру без її усвідомлення, з метою схилити до прийняття рішень проти своїх інтересів, але в інтересах того, хто веде інформаційну війну. Дотичними до цього поняття є наявні у словнику визна-

чення інформаційної контузії, інформаційної травми, інформаційного шоку тощо.

До четвертого розділу включено такі приклади спонтанної міфотворчості українського суспільства, як «Байрактар». Цей мем походить від назви безпілотної, здатного ефективно знищувати важку військову техніку, однак також означає підтримку цивілізованого світом героїзму українських воїнів. А слова «Рускій военний корабль, іди на ...!», відповідно, у словнику означені як гасло війни,

яке означає крайній ступінь обурення і неприйняття, еквівалент послання ворога під три чорти. Походить від реальної відповіді українського воїна російським загарбникам.

Звичайно, цей словник не можна вважати завершеним – бодай тому, що війна триває. Тож автори розглядають його як проект, відкритий до доповнень та змістових коригувань. Крім того, автори заявляють про наявність у них наміру продовжувати роботу над словником, уточнювати і розширювати

термінологічний перелік, а також акумулювати психоeduкаційні та освітні матеріали загального характеру для використання в ЗМІ та поширення соціальними мережами з метою насичення суспільного дискурсу щодо російсько-української війни конструктивними смислами.

Тетяна АНДРУЩЕНКО,
завідувач кафедри
політичної психології
та міжнародних відносин
НПУ ім. М.П. Драгоманова,
доктор політичних наук,
професор,
заслужений працівник
освіти України